

אזרחות

על פי תכנית הרפורמה ללמידה משמעותית

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעתיים וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה ארבעה פרקים.

פרק ראשון	—	(14x1)	—	14	נקודות
פרק שני	—	(9x3) + (13x1)	—	40	נקודות
פרק שלישי	—	(12x2)	—	24	נקודות
פרק רביעי	—	(11x2)	—	22	נקודות
סה"כ	—		—	100	נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

ד. הוראות מיוחדות: אין.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

שים לב: הבחינה מתחילה בעמוד 3.

השאלות

פרק ראשון (14 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 1-2.

1. החוק קובע שעל מבקר המדינה להגיש דוח שנתי על ממצאיו. בדוח מבקר המדינה, שפורסם לפני כמה חודשים, פירט המבקר ליקויים שמצא במערכת הבריאות בישראל. בין השאר נכתב בדוח כי זמני ההמתנה לניתוחים ארוכים מדי, חדרי הניתוח אינם מנוצלים ביעילות ויש מחסור בכוח אדם מקצועי בכמה מחלקות.

עם פרסום הדוח הגיב משרד הבריאות על הדברים – פקידים בכירים במשרד מסרו כי שר הבריאות עושה כל מה שביכולתו כדי להתמודד עם הליקויים המפורטים בדוח, והוא כבר קבע מדיניות יעילה יותר והעביר הנחיות ברורות לבתי החולים לשיפור המצב.

א. ציין והצג את **סוג מנגנון הפיקוח** שהופעל על מערכת הבריאות.

הסבר כיצד מנגנון פיקוח זה בא לידי ביטוי בקטע.

ב. ציין והצג את **סוג האחראיות** של שר הבריאות שבא לידי ביטוי בפעילות שלו.

הסבר כיצד סוג האחראיות בא לידי ביטוי בקטע.

2. בעת האחרונה הוקם תאגיד ממלכתי חדש לשידור הציבורי. כדי להקים את התאגיד יזם שר התקשורת חקיקת חוק מיוחד. על פי חוק זה, התאגיד החדש יספק שידורי רדיו וטלוויזיה מגוונים ואיכותיים במימון מלא של המדינה.

כאשר הציג שר התקשורת את החוק בוועדת השרים לענייני חקיקה, התנגדו שרים אחדים לחוק המוצע ולהקמת התאגיד. לטענתם, כלי התקשורת צריכים להיות בידי גופים פרטיים בלבד – על גופים אלה לממן את פעילותם בעצמם ולהתחרות ביניהם בחופשיות על התעניינות הציבור, בלי מעורבות השלטון. לדבריהם, ערוץ תקשורת בשליטת המדינה ובמימונה יכביד על תקציב המדינה ויחייב העלאת מסים.

א. ציין והצג את **סוג הצעת החוק** להקמת תאגיד השידור הציבורי.

הסבר כיצד סוג זה של הצעת חוק בא לידי ביטוי בקטע.

ב. ציין והצג את **הגישה החברתית-כלכלית** שבאה לידי ביטוי בדברי השרים שהתנגדו

להקמת תאגיד השידור הציבורי.

הסבר כיצד גישה זו באה לידי ביטוי בקטע.

פרק שני (40 נקודות)

בפרק זה עליך לענות על ארבע שאלות:
על שלוש מן השאלות 3-7 (לכל שאלה – 9 נקודות)
ועל אחת מן השאלות 8-12 (לשאלה – 13 נקודות)

ענה על שלוש מן השאלות 3-7 (בכל תשובה כתוב לפחות 2-3 משפטים).

3. הצג את המושג **זכויות אזרח** (זכויות פוליטיות).

4. הצג את המושג **דמוקרטיה מתגוננת**.

5. הצג את המושג **מדינת כלל אזרחיה** (מדינת לאום פוליטית).

6. הצג שני תנאים ל**בחירות דמוקרטיות**.

7. הצג את הזכות ל**חופש דת**.

ענה על אחת מן השאלות 8-12, על פי אחד מן האשכולות שלמדת.

8. אשכול: העולם היהודי

הצג את הזרם האורתודוקסי.

הסבר את הגישה של הזרם האורתודוקסי בסוגיית הגיור.

9. אשכול: תקשורת ופוליטיקה בישראל

הצג את המושג צנזורה של התקשורת.

הסבר כיצד צנזורה של מידע פוגעת במימוש של עקרון הגבלת השלטון.

10. אשכול: בחירות ומפלגות

הצג את המושג ממשלה קואליציונית.

הסבר כיצד ממשלה קואליציונית מממשת את עקרון שלטון העם.

11. אשכול: רשויות מקומיות

הצג את המושג ועדה קרואה.

הסבר כיצד מינוי של ועדה קרואה פוגע במימוש של עקרון שלטון העם.

12. אשכול: מעורבות אזרחית ופיקוח על רשויות השלטון

הצג שני תפקידים של ועדת חקירה ממלכתית.

הסבר כיצד ועדת חקירה ממלכתית מממשת את עקרון הגבלת השלטון.

פרק שלישי (24 נקודות)

קרא את הקטע שלפניך, וענה על שתיים מן השאלות 13-15.

עיריית תל אביב החליטה לקבוע בחוק עזר עירוני כי מספר קטן של מרכולים יהיה רשאי לפעול בשבת. החלטה זו עוררה התנגדות מצד התאחדות הסוחרים מפני שחבריה חששו שהיא תאלץ אותם לעבוד בשבת. ההתאחדות עתרה לבג"ץ נגד החלטת העירייה, אך העתירה נדחתה. בדברי ההסבר לדחייה כתבו השופטים כי מדובר בפתחת מספר קטן של מרכולים, ומדיניות העירייה אינה פוגעת בצביון הייחודי של העיר בשבת. לכן במקרה זה החלטת העירייה סבירה, ועל בג"ץ להימנע מהתערבות בה. אחת השופטות ציינה בדבריה כי אמנם העמדה שהשבת היא יום מנוחה מקובלת בציבור, אך לאנשים יש עמדות שונות זו מזו בשאלה מהי מנוחה בשבת. החלטת בג"ץ לדחות את העתירה התקבלה בסיפוק בעיריית תל אביב. לדברי ראש העיר, חוק העזר העירוני מאזן בין השמירה על יום השבת – שהוא יום המנוחה השבועי – לבין הצרכים המגוונים של תושבי העיר, שיש מהם המבקשים לערוך קניות בשבת. דעה דומה ביטאה גם סגנית ראש העירייה. היא בירכה על התמיכה של בג"ץ בהחלטת העירייה. לדבריה, במרוצת השנים קיבלה השבת בעיר תל אביב צביון מיוחד התואם את האופי של תושביה, ופסיקת בג"ץ מתחשבת במגוון האוכלוסיות בעיר ובצרכים השונים שלהן.

מנגד היו שהביעו התנגדות לפסיקת בג"ץ. יושב ראש התאחדות הסוחרים, שארגונו הוא שעתר נגד החלטת העירייה, טען כי פתיחת חנויות בשבת היא מעשה פסול שאינו מבטא את חופש הפרט אלא דווקא את השעבוד שלו. לדבריו, העובדים השכירים בבתי המסחר והבעלים של חנויות קטנות זכאים לחופשה ביום המנוחה השבועי שלהם כמו כל עובד אחר בישראל. לדעתו, יש למנוע פעילות מסחרית בכל רחבי הארץ בהתאם לחוק, ואסור שמעמד העבודה בשבת בתל אביב יהיה שונה מן המקובל בשאר חלקי הארץ.

התנגדות נוספת לפסיקת בג"ץ הביע שר הפנים. הוא מחה על שינוי המצב שהיה קיים מהקמת המדינה. לדבריו, מאז יש הסכמה ציבורית רחבה על הימנעות מפעילות מסחרית בשבת, והוא מתכוון לעשות כל שביכולתו כדי למנוע פגיעה נוספת בהסדר זה.

(מעובד על פי מאמר מאתר YNET, 19 באפריל 2017)

ענה על שתיים מן השאלות 13-15 (לכל שאלה – 12 נקודות).

שים לב: בחלק הראשון של כל שאלה (הצגת מושג), עליך לענות על **פי מה שלמדת** ולא על פי הקטע.
בחלק השני של השאלה ענה על **פי הקטע**.

13. הצג את **עקרון הפלורליזם**.

הסבר כיצד עיקרון זה בא לידי ביטוי בקטע.

14. הצג את **עקרון שלטון החוק**.

הסבר על פי הקטע את עמדת יושב ראש התאחדות הסוחרים בנוגע לעיקרון זה.

15. הצג את **הסדר הסטטוס קוו**.

הסבר כיצד הסדר זה בא לידי ביטוי בקטע.

פרק רביעי (22 נקודות)

ענה על שתיים מן השאלות 16-20 (לכל שאלה – 11 נקודות).

16. משרד החינוך הציג תכנית סיוע לבתי ספר באזורי מצוקה, שתלמידיהם הגיעו להישגים נמוכים בשנים האחרונות. בתי ספר אלה יקבלו תקציב נוסף בחמש השנים הקרובות. התקציב הנוסף יאפשר להם להגדיל את מספר המורים ואת מספר שעות הלימוד.
- משרד החינוך מקווה שכך יוכלו תלמידי בתי הספר שישתתפו בתכנית להגיע להישגים דומים לאלה של תלמידי שאר בתי הספר בארץ.
- ציין והצג את **המדיניות** של משרד החינוך שבאה לידי ביטוי בקטע.
- הסבר כיצד מדיניות זו באה לידי ביטוי בקטע.
17. בעת האחרונה נערכו בחירות לנשיאות צרפת, והתמודדו בהן חמישה מועמדים מרכזיים. בתום יום הבחירות התברר כי איש מן המועמדים לא זכה במספר הקולות הדרוש כדי לנצח בהן. מאחר ששיטת הבחירות בצרפת מחייבת כי המנצח בבחירות יקבל יותר ממחצית הקולות, נערך סיבוב בחירות נוסף ובו התמודדו שני המועמדים שקיבלו את מספר הקולות הגבוה ביותר. רק בתום הסיבוב השני הוכרז על זכיית אחד המועמדים.
- ציין והצג את **העיקרון הדמוקרטי** שבא לידי ביטוי בשיטת הבחירות בצרפת.
- הסבר כיצד עיקרון זה בא לידי ביטוי בקטע.
18. צעירה שעבדה בתפקיד מאבטחת בסניף של המוסד לביטוח לאומי תבעה בבית המשפט את אחד העובדים בסניף. לטענתה, העובד התבטא כלפיה באמירות גזעניות, והמילים שלו נועדו להשפיל אותה ולפגוע בתדמיתה. לכן היא מבקשת מבית המשפט שיצהיר כי לגזענות אין מקום ויוציא את הצדק לאור.
- ציין והצג את **הזכות** של העובדת שנפגעה, לפי טענתה.
- הסבר כיצד זכות זו באה לידי ביטוי בקטע.

19. לקראת הבחירות לכנסת הועלתה דרישה כי הממשלה לא תתקצב מפלגות שאינן מציבות נשים ברשימות המועמדים שלהן. יש התומכים בדרישה זו ויש המתנגדים לה.
- הבע** את עמדתך בעניין זה.
- הצג שני** נימוקים התומכים בעמדתך ומתבססים על מושגים מתחום האזרחות. בכתבתך הקפד על הרכיבים האלה:
- א. טענה** – הצג את עמדתך באופן ברור.
- ב. הנמקה** – הצג **שני** נימוקים, שבאמצעותם תבסס את טענתך, ובהם מושגים וידע מלימודי האזרחות.

20. בחלק ממקומות העבודה בישראל מוצבות מצלמות שבאמצעותן עוקבים אחר הנעשה בהם בכל שעות היממה. המצלמות מתעדות את העובדים בזמן עבודתם, וכן מתעדות את המקום לאחר שעות העבודה.
- יש התומכים בהצבת המצלמות במקום העבודה ויש המתנגדים לכך.
- הבע** את עמדתך בעניין זה.
- הצג שני** נימוקים התומכים בעמדתך ומתבססים על מושגים מתחום האזרחות. בכתבתך הקפד על הרכיבים האלה:
- א. טענה** – הצג את עמדתך באופן ברור.
- ב. הנמקה** – הצג **שני** נימוקים, שבאמצעותם תבסס את טענתך, ובהם מושגים וידע מלימודי האזרחות.

בהצלחה!